

תוכנית לימוד לסמיכה לרבנות ללא היתר הוראה

”מורנו” להחזיר עטרה ליושנה

סמיכה לרבנות ללא היתר הוראה

Dedicated in honor of

Jacqueline and Chaim Maltz

by their loving children Michael and Rivka Reena Maltz

מכון גבוה
ללימודי היהדות
ירושלים

The Laws of *Bishul* (Shiur #1)

Defining the Different Stages of *Bishul*

Shiur Number 13

This Shiur is the first of a series of Shiurim about the laws of *bishul*: cooking and heating food on Shabbat. The Laws of *bishul* include many different topics; we will start with the fundamentals of the prohibition of *bishul*. Two factors influence the Halacha; what is being cooked, and what is doing the cooking.

First, we need to define the concept of *bishul*.

1. אב מלאכת בישול

The Mishna in Masechet Shabbat has a list of different *melachot*:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזור, הבורר הטוחן והמרקד, והלש, והאופה, וכו'.

The Gemara explains:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד ב

הלש והאופה. אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה! - תנא דידן - סידורא דפת נקט.

חברותא שבת דף עד עמוד ב

אמר רב פפא: קשיא לי: אמאי שבק תנא דידן את מלאכת בישול סממנין, דהוה במשכן, ונקט אופה, למרות שלא היתה אפיה במלאכת המשכן! ומתריצים: תנא דידן - סידורא דפת נקט. שהתנא העדיף למנות את סדר המלאכות כפי שהן נוהגות בפת [כי הוא שכיח. ר"ן], הילכך נקט האופה במקום מבשל, והאפיה היא בישול הפת.

- ❖ Harchavot – Are *melachot* derived from construction of the Mishkan, or service of the Mishkan?

2. The Definition of Bishul

Cooking and baking are caused by the impact of a heat source on food. We will clarify when exactly something is defined as halachically cooked.

It is worth noting that part of the mitzvah of *Oneg Shabbat* is to eat, and in the context of a discussion of the laws of *bishul*, the Baal Hamaor makes the following point:

המאור הקטן מסכת שבת דף טז עמוד ב

תקנת רבותינו היא לענג את השבת בחמין / וכל מי שאינו אוכל חמין / צריך בדיקה אחריו אם הוא מין / ואם מת יתעסקו בו עממין / ולהזמין / לבשל להטמין / ולענג את השבת ולהשמין / הוא המאמין / וזוכה לקץ הימין

Interestingly, precisely because one is required to eat a hot meal on Shabbat, there is a risk that one might violate Shabbat through *bishul*. Chazal therefore created many prohibitions in order to prevent the act of *bishul*. We will discuss these *issurei d'Rabbanan* later.

At What Stage is the Food Defined as Cooked?

The Mishna states:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - שורין אותו בחמין בשבת

The Mishna seems to be saying that once food has been cooked, it is permitted to “re-cook” it. (We will see later that even where there is no prohibition against cooking, Chazal placed several restrictions on when something cooked may be placed on a heat source).

In order to know how to apply the Mishnah’s halacha, we need to know when food is halachically considered to be cooked:

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נז עמוד א

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הניח בשר על גבי גחלים, היפך בו - חייב, לא היפך בו - פטור. היכי דמי? אילימא דאי לא היפך ביה לא בשיל, פשיטא! אלא דאי לא מהפך ליה נמי הוה בשיל, אמאי לא מיחייב? לא צריכא, דאי לא היפך ביה הוה בשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי, וכי מהפך ביה בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי, וקמ”ל - דכל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לא כלום הוא. אמר רבא: ואם נצלה בו כגרוגרת (כ-17 סמ”ק) מצד אחד במקום אחד - חייב .... אמר רבא: אפילו בשנים וגי מקומות

רש”י מסכת מנחות דף נז עמוד א

אילימא דכי לא הפיך ביה לא בשיל פשיטא - דלא היפך פטור דהא לא נצלה ולא מידי עבד מאכל בן דרוסאי - שלישי הוא מבושל קמ”ל - הא דקתני לא היפך פטור אף על גב דבשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא ואם נצלה בו מצד אחד כגרוגרת - צלייה גמורה חייב אפילו כי לא היפך

חברותא מנחות דף נז עמוד א

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הניח בשבת בשר על גבי גחלים - היפך בו את הבשר כדי לצלות את הצד השני חייב, לא היפך בו, פטור. ותהו בזה: היכי דמי? אילימא דאי לא היפך ביה לא בשיל, כלומר, שלולי פעולת ההיפוך לצד השני לא היתה החתיכה מתבשלת - פשיטא שפטור, מכיון שלא נעשתה כאן צליה כלל! אלא, באופן כזה, דאי לא מהפך ליה נמי הוה בשיל, דהיינו, שהחתיכה מתבשלת גם בלי שיהפכו אותה לצידה השני, אם כך אז גם בלי שהפך אמאי לא מיחייב? ומשנינן: לא צריכא, דאי לא היפך ביה ויצלה את החתיכה מצד אחד בלבד הוה בשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי, שהם היו אוכלים תבשיל שנתבשל רק כדי שלישי בישול, וכי מהפך ביה שיצלה גם בצד השני בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי. וקא משמע לן, דכל תבשיל שנתבשל מצד אחד בלבד בשליש כמאכל בן דרוסאי - לא כלום הוא! כיון שכמאכל בן דרוסאי אינו בישול גמור, הרי אם הוא נעשה רק מצד אחד אינו חשוב כבישול כלל, ומה שאנו מחשיבים בישול שלישי לבישול, זה דוקא אם בשני הצדדים נתבשל כך. אמר רבא: ואם נצלה בו צליה גמורה, בשיעור כגרוגרת במקום אחד בצד אחד - חייב! ואפילו שאר החתיכה לא נצלתה.

The Gemara distinguishes between two types of cooking: complete cooking, and cooking of *maachal ben Drusai* (which we will define precisely later on). If one fully grills the volume of a *grogeret* (dried fig) of a piece of meat, even if it is not in one place on the piece of meat, then that is considered *bishul d’Oraita*. Also, if one cooks both sides of a piece of meat to the degree of *maachal ben Drusai*, then one similarly violates *bishul d’Oraita*. Why is cooking on one side to the degree of *maachal ben Drusai* not an *issur d’Oraita*, while fully cooking is? One can derive the answer from the following quote from the Griz, in which he discusses whether *maachal ben Drusai* is relevant to other areas of Halacha (such as the prohibition against cooking meat and milk together):

חידושי הגרי”ז מסכת מנחות דף נו עמוד ב

אפשר דכל שיעור דמאכל בן דרוסאי ליכא בבישולים אחרים, דרק באיסור שבת, דאיסורו הוא עשיית מלאכה, אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי חשיבא מעשה עבודה של בישול, אלא דאיכא שיעורים, דצריך שיבשל כל החתיכה, אבל היכא דהאיסור הוי שיתבשל החפצא כגון בשר בחלב דבעי שהחפצא יהא מבושל אז אפשר דבישועור זה אין זה נחשב כבישול בחפצא

The Griz differentiates between cooked and cooked. The distinction, in this case, is between the objective standard of cooking, and a subjective one. He explains as follows – in most Halachic contexts in which cooking is a factor, there as an objective standard. This would be כולל-fully cooked. Specifically as it applies to Shabbat, מלאכת מחשבת אסרה תורה – the person’s intention

affects the standard. So if a person is interested in cooking it to a different extent, this would be a transgression of *bishul*.

Cooking אי דרוסאי בן דרוסאי is not objectively proper cooking. But if one wishes to eat their meat rare, it is subjectively considered cooked at this point, so the person would still be חייב. This is how he explains the Gemara's distinction between כל צרכו – fully cooked, that could be a transgression if a small amount is cooked, and בן דרוסאי, the subjective measure, that must affect both sides.

It is important to point out that practically, most Poskim believe that one does violate the prohibition against cooking meat and milk as well, even if it is only cooked to the degree of *maachal ben Drusai*. Still, the Griz's distinction is acceptable according to all opinions. "Fully cooked" is an objective definition whereby the food (even only a *grogeret's* worth) is considered to have undergone *bishul*, while the level of *maachal ben Drusai* is only considered *bishul* if it is cooked enough for people to be willing to eat it.

However, a careful reading of the Rambam raises an interesting revelation –

רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ה

הניח בשר על גבי גחלים – אם נצלה בו כגרוגרת, אפילו בשנים ושלושה מקומות – חייב. לא נצלה בו כגרוגרת, אבל נתבשל כולו חצי בישול – חייב, נתבשל חצי בישול מצד אחד פטור, עד שיהפך בו ונתבשל חצי בישול משני צדדיו

The Rambam describe full cooking as "grilling" and *maachal ben Drusai* as "cooking".

"Grilling" has the heat source affect one side of the food. "cooking" implies cooking happening on all sides.

In that context, the Rambam's distinction makes sense. If the heat is affecting one side, the transgression would occur when a certain amount gets properly cooked. If the entire piece is being cooked simultaneously, the transgression may occur at an earlier stage of the cooking, but only if the cooking affected all sides evenly.

Perhaps there is a different way to understand this distinction: Maybe even *maachal ben Drusai* is considered objectively cooked, but there is a leniency when one cooks to the degree of *maachal ben Drusai* on one side, since people are not willing to eat it unless it is cooked on both sides.

The key difference between these two possibilities is whether *maachal ben Drusai* is halachically considered *bishul*.

The Rambam writes:

המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו ... – פטור

The Rambam explains that until the food is fully cooked, there is still halachic significance to cooking it further. This is consistent with our first way of understanding the Gemara based on the Griz: that something is considered objectively halachically cooked only once it is fully cooked, but, still, one is חייב when cooking to the level of *ben Drusai*, since the food is then considered edible for many people.

הרחבת – ביאור הרמב"ם לפי ה"אגלי טל" ❖

Let us return to the discussion of the Mishna that we began earlier. Tosafot writes:

תוספות מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - פירוש שנתבשל לגמרי

It appears that Tosafot understands like the Rambam. In contrast, the Rashba writes:

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף לט עמוד א

גמרא. כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת. פירוש שבא בחמין מלפני השבת ונתבשל כמאכל בן דרוסאי, דשוב אין בו משום בישול, והלכך שורין אותו אפילו בחמין בכלי ראשון, אבל אם לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי והוי דבר שמתבשל בכלי ראשון כתבלין וכיוצא בזה אסור, וכדתנן בפרקין (מ"ב א') האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין

We will discuss the rules of *kli rishon* later. What is relevant here is that the Rashba believes that once the food has been cooked to the level of *maachal ben Drusai*, it is considered objectively cooked, and cooking it further is not considered *bishul*. If so, however, why does the Gemara in Menachot state that grilling to *maachal ben Drusai* on only one side is not a *melacha d'Oraita*?

שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן קא

כל מאכל בן דרוסאי מצד אחד לאו כלום הוא, הרי דבשני צדדים בשול גמור הוא, גם לסוגית הש"ס דמנחות, ומתפרש הסוגיא היטב גם לדעת הסוברים דאחרי בישול מאכל בן דרוסאי אין בשול, ובישול מצד אחד רק כמאכל בן דרוסאי ענין אחר, דלא הוי כדרך בישול כלל, ולא מתאכל הכי גם לבן דרוסאי

Meaning, fundamentally, *bishul* is completed once the food reaches the level of *maachal ben Drusai*. However, in situations where no one will eat the food in its current state, this cannot be considered a Torah-level transgression of *bishul*.

The Rashba and Shevet Halevi's implication is like the second possibility: that cooking until *maachal ben Drusai* is halachically defined as *bishul* unless there is a special reason to be lenient.

The Ran explains Tosafot differently than we did above:

חידושי הר"ן מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בשבת. פירשו בתוספות דהיינו בנתבשל כל צורכו ... אבל כל שלא נתבשלה כל צרכה אף על פי שנתבשלה כמאכל בן דרוסאי דתו לא אפשר לאחיובי עלה משום בשול, אפילו הכי אין שורין אותה, משום דכיון דעל גבי האור ממש אסור, דהיינו להחזיר, דאסור, בתולדת האור נמי מחמרינן ליה, הואיל ולא נתבשל כל צרכו. אבל הרשב"א ז"ל כתב דכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי שרי.

The Ran explains that Tosafot does not disagree with the Rashba, and he too understands that *bishul* is completed at the stage of *maachal ben Drusai*. The Rashba and Tosafot's disagreement is whether Chazal forbade immersing a food that reached the stage of *maachal ben Drusai* into hot water.

However, regarding our question, the Ran explains that both opinions agree that *bishul* is complete once the food reaches the level of *maachal ben Drusai*.

To summarize the opinions:

1. Rambam: The objective definition of *bishul* is once food has been fully cooked. One is also prohibited from cooking until the level of *maachal ben Drusai*, since many people consider it cooked enough to eat. If for practical reasons people will not eat it if it was only cooked until *maachal ben Drusai*, then it is not considered *bishul*.
2. Rashba: The objective definition of *bishul* is once food reaches the level of *maachal ben Drusai*. If, however, for practical reasons people will not eat it if it has only been cooked until *maachal ben Drusai*, then it is not considered *bishul*.
3. The Ran's understanding of Tosafot: *Bishul* is defined as reaching the level of *maachal ben Drusai*, but Chazal forbade cooking the food further if it has not yet been fully cooked, and included in this is the *issur d'Rabbanan* of immersing the food in hot water even if it is not still on the fire. (The Rashba admits that this is an *issur d'Rabbanan*, but their disagreement is regarding the guidelines of the *issur*).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן סע"ד

תבשיל ... אם לא נתבשל כל צרכו, ואפילו נתבשל כמאכל בן דרוסאי – שייך בו בישול.

The Shulchan Aruch rules like the Rambam.

3. Intermediate Degrees of Bishul

So far we have seen different opinions regarding the Halachic significance of the beginning stage of cooking, *maachal ben Drusai*, and the end stage of cooking, when the food is fully cooked. What about other stages in the cooking process?

Cooking to a Lesser Degree than “Ben Drusai”

Most *issurei d’Oraita* draw a distinction between when one will be liable to be punished by Beit Din, and when one is in violation of the *issur d’Oraita*. For example, one is liable to receive lashes from Beit Din for eating pork only if one eats at least a *kezayit* (an olive’s) worth of meat, but it is still an *issur d’Oraita* to eat the smallest amount. This concept is known as חצי שיעור אסור מן התורה, literally, half of the measurement, *chatzi shiur*, is forbidden by the Torah.

Is there a parallel distinction in regard to *bishul*?

חזון איש אורח חיים סימן נ ס”ק ט

נראה דכל שנעשה יד סולדת יש בו משום מבשל, אף על גב דלענין חיוב צריך שיתבשל כמאכל בן דרוסאי, מכל מקום איסורא איכא כל דנעשה יד סולדת. ואפשר דאסור מן התורה כדן חצי שיעור

The Chazon Ish writes that anytime the food is cooked to a significant degree (we will define *yad soledet bo* later on) one violates *bishul*, but he is not sure whether this is considered a *melacha d’Rabbanan*.

Note the Rambam’s formulation:

רמב”ם הלכות שבת פרק ט הלכה ה

הניח בשר על גבי גחלים ... נתבשל כולו חצי בישול חייב, נתבשל חצי בישול מצד אחד פטור

When the Rambam uses the word פטור in *hilchot Shabbat* it generally implies that the violation is not serious enough to incur a punishment, but it is still forbidden. The Rosh Yosef (Rav Yosef Teomim, 1727-1792, better known as the author of the *Pri Megadim*) therefore writes:

ראש יוסף חידושי שבת דף לט במשנה (עמוד קנ)

וצריך שיעור שיתחייב הן בכמות הן באיכות ... איכות הוא שיתבשל כמאכל בן דרוסאי חייב חטאת. הא פחות ממאכל בן דרוסאי פטור אבל אסור כדן חצי שיעור

The Even Haezel, however, disagrees:

אבן האזל הלכות שבת פרק כב הלכה ח

ולי נראה דלא דמי כלל לחצי שיעור שבכל התורה. דגדר האיסור של חצי שיעור, שהוא חלק מדבר האסור, ואף שאין בו שיעור בכדי ליחייב, איסורא מיהא הוה. אבל הכא, כל שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישול כלל. והרי באם יבשל אחד עד לפני מאכל בן דרוסאי, ואחר יגמור בישולו כמאכל בן דרוסאי – ודאי שהשני יהא חייב לגמרי. נמצא דלא שייך בבישול חלקים ושיעורים, והחייב הוא עצם הבישול, וכל שלא הגיע לשיעור זה – אינו כלום, וזה שגומר חייב בלי הצטרפות עם הראשון

When we discuss the concept of *chatzi shiur* in relation to forbidden foods, the intention is that one ate less than the amount that incurs punishment (i.e.- less than a *kezayit* of pork), but one certainly did eat something that is forbidden. However, when food is heated but it is not yet edible, no *bishul* has occurred at all.

Still, the Even Haezel explains why the Rambam does not write that such cooking is completely permitted:

נראה דאינו ראייה כלל דהתם באמת היה בישול גמור, דהא כמאכל בן דרוסאי חשיב בישול, רק דפטור משום דנתבשל מצד אחד, ואינו עשוי שיחלק את הבשר לשנים ... אבל אסור דהא הבישול בפני עצמו הוה בישול גמור רק דאינו מועיל ובטלה חשיבותיה, מה שאין כן כשלא הגיע למאכל בן דרוסאי, אין בו משום בישול, ולא שייך לאסור מדין חצי שיעור.

The Even Haezel explains the Rambam as follows:

Cooking to the level of *maachal ben Drusai* is a complete act of *bishul d'Oraita*. However, in our situation, where cooking to *maachal ben Drusai* on only one side does not make the piece of meat edible, one cannot be in violation of *bishul*. Still, it is a *chatzi shiur* violation of *bishul*, since one did an act of *bishul* on part of the piece of meat, as that is the definition of *chatzi shiur*, a prohibited act that is not *quantitatively* large enough to be considered a complete prohibition. If the meat was cooked to less than *maachal ben Drusai*, however, then it is not considered *bishul* at all.

In summary, the Rosh Yosef understands that the Rambam believes cooking one side of the meat to *maachal ben Drusai* is prohibited, since it is included in the concept of *chatzi shiur*, and so too would any act of heating food, even to less than *maachal ben Drusai*, be prohibited as *chatzi shiur*. The Even Haezel rejects this understanding, as he argues that *chatzi shiur* applies only if one did an act that was **quantitatively** lacking the amount to incur a punishment, but not if the act is **qualitatively** deficient. The Rambam's case is different, since one cooked part of the meat to *maachal ben Drusai*, and it is therefore comparable to the classic *chatzi shiur*.

From “Ben Drusai” to “Fully Cooked”

תורת המלאכות מלאכת האופה (עמוד נ) בשם חוט השני

יש להסתפק, לדעת הרמב"ם, דסבירא ליה דחייב משום מבשל אף אם מבשל ממאכל בן דרוסאי עד כל צרכו, ובא אחד והמשיך לבשל, ואחר כך הסירו את הקדירה מן האש קודם שיתבשל כל צרכו, אם חייב משום מבשל. ומקום הספק הוא – האם משיעור מאכל בן דרוסאי עד כל צרכו נחשב הכל כאילו דרגה אחת וחטיבה אחת של בישול, וכל שעדיין לא גמר לבשל את השיעור הזה אין על זה שם מבשל, והוא כמו קודם מאכל בן דרוסאי, שאם בישל ולבסוף לא הגיע למאכל בן דרוסאי, שהוא פטור וכנ"ל, או דלמא כל משהו ומשהו של בישול שהמאכל בן דרוסאי חשיב מבשל גמור, ולפי זה אף אם לא הגיע לבישול כל צרכו חייב, וצ"ע.

חידושי רבי משה קזיס מסכת שבת פרק שלישי

הרמב"ם ס"ל שיש חיוב בישול גם לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ועד שייגמר בישולו, שיהיה ראוי לרוב בני אדם ... ונראה שלדעת הרמב"ם משנתבשל כמאכל בן דרוסאי כל שמוסיף על בישולו מעט תוספת הניכר, אף על פי שאינו גומר בישולו לגמרי – חייב.

בגדו ישע סימן שיח ס"ק יז

ודאי כל זמן שאינו מבושל כל צרכו מיקרי בישול אצל האש כל הגורם שיתבשל יותר.

According to the Maharam Kazis and the Bigdei Yesha it seems clear that any significant advancement in the cooking process between the level of *maachal ben Drusai* and being fully cooked is an *issur d'Oraita*. Later on, we will see that other opinions disagree. (See also the aforementioned Eglei Tal in the Harchavot who believes that there is no *issur d'Oraita* of *bishul* according to the Rambam after reaching *maachal ben Drusai*).

Until now we have seen several important arguments: The Rosh Yosef and Even Haezel disagree regarding whether there is an *issur d'Oraita* when one heats food, but it does not even reach the stage of *maachal ben Drusai*.

The *issur d'Oraita* of *bishul* is violated when one cooks food until *maachal ben Drusai*, but the Rashba and Rambam disagree regarding whether one violates the *issur d'Oraita* of *bishul* if he cooks food from the state of *maachal ben Drusai* until the state of being fully cooked.

We just saw that there are different opinions whether, according to the Rambam, one violates *bishul* on a *d'Oraita* level when cooking food that has already reached the stage of *maachal ben Drusai*, and causing it to be significantly more cooked but not yet to the point of being fully cooked.

Before we proceed to discuss whether one can violate *bishul* **after** food has reached the level of being fully cooked, we will first examine a few other important points:

4. What is Considered “Ben Drusai”?

רש"י מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

בן דרוסאי - לסטים היה, ואוכל כל דבר המבושל קצת

“Ben Drusai” was apparently a person who was afraid to stay in one place for too long, and he therefore cooked his food as quickly and as minimally as possible.

Precisely how cooked is *maachal ben Drusai*? We find different opinions in the *rishonim*.

רש"י מסכת שבת דף כ עמוד א

בן דרוסאי - לסטים היה, ומבשל בישולו שלישי

The Rambam has a different definition:

רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ה

הניח בשר על גבי גחלים ... נתבשל כולו חצי בישול חייב, נתבשל חצי בישול מצד אחד פטור, עד שיהפך בו ויתבשל חצי בישול משני צדדיו.

Rashi writes that *maachal ben Drusai* is 1/3 cooked, while the Rambam writes that it is 1/2, but a 1/3 or 1/2 of what exactly?

חזון איש אורח חיים הלכות שבת סימן לו אות ו ד"ה דינים העולים

והנה בישול הוא צורה בהאוכל, ולא שייך בה חצאים במידה, וצריך לשער בזמן הבישול – אם מתבשל כל צרכו בבישול – ארבעים רגעים הם לשליש בישולו. ונראים הדברים דעד שהמים מגיעים ליד סולדת אינו מן החשבון, והתחלת הבישול הוא משעה שהיד סולדת.

The Chazon Ish explains that the percentages the *rishonim* bring are based on the total cooking time required to fully cook the food. He concludes by explaining that the “clock begins” only once the liquid that is cooking the food has reached *yad soledet*.

5. Placing Food near a Heat Source that may Lead to Cooking

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

תנו רבנן: מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו, אלא בשביל שתפיג צינתו

רש"י מסכת שבת דף מ עמוד ב

לא שיחמו - לא שיניחם שם עד שיחמו
אלא שתפיג צינתו – במקצתן

Rashi explains that the Baraita permits placing water close to the fire, as long as one is careful to remove it before it heats up. That is also the Rambam's position –

רמב"ם הלכות שבת פרק כב הלכה ד

מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו אלא כדי שתפוג צינתו, וכן מניח פך של שמן כנגד המדורה כדי שיפשר, לא שיחם

However, the Yerushalmi gives a different impression:

תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק ג הלכה א

מר רבי זעירא בשם רבי יהודה – מותר להפשיר במקום שהיד שולטת. ואסור להפשיר במקום שאין היד שולטת

The Yerushalmi implies that it is only permitted to place the water in an area that is *yad sholetet* (literally, that the hand controls - we will define exactly what this means later). Meaning, it is not sufficient that one removes the water in time, but there is also a requirement for the location of the water; it may not be placed somewhere that is defined as not *yad sholetet*, even if one's intention is only to make it lukewarm. That is how Tosafot explains our Gemara:

תוספות מסכת שבת דף מח עמוד א

הא דשרינן לתת קיתון של מים כנגד המדורה היינו ברחוק מן המדורה שלעולם לא יוכל לבא לידי בשול אבל בקרוב אסור אפילו להפשיר דילמא משתלי (ישכח) ואתי להניחן שם עד שיתבשל ולהכי מסיק הכא דאסור, ולא בשביל שיחמו דקתני התם היינו כלומר במקום שיכול לבא לידי שיחמו

This is also the Rashba's opinion:

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

והנכון שנאמר שלא התירו להפשיר אלא במקום שאין היד סולדת בו אבל במקום שהיד סולדת בו אפילו להפשיר אסור גזירה שמא יניח שם עד שיתבשל

The Shulchan Aruch follows their opinion:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף יד

מותר ליתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש להפיג צנתן, ובלבד שיתנם רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היד סולדת בו, דהיינו מקום שכריסו של תינוק נכוית בו; אבל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם שתהא היד סולדת בו, ואפילו להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתו, אסור כיון שיכול להתבשל שם

The following Gemara brings a similar Halacha:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נא עמוד ב

מניחין מיחם על גבי מיחם וקדרה על גבי קדרה וקדרה על גבי קדרה על גבי קדרה .... ולא בשביל שיחמו - אלא בשביל שיהיו משומרים

רש"י מסכת שבת דף נא עמוד ב

מיחם - של נחשת
ולא שיחמו - שיהא העליון צונן ונתנו כדי שיחום מחומו של תחתון
אלא שיהיו משומרין - שהיו שניהן חמין, ונתנו על גביו של זה כדי שיהא חומו משתמר בהן

The idea is clarified by the following story that is brought earlier in the Gemara:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מח עמוד א

רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא, חזיוה להווא עבדא דאנח כוזא דמיא אפומא דקומקומא, נוהיה רבה. אמר ליה רבי זירא: מאי שנא ממיחם על גבי מיחם? אמר ליה: התם - אוקומי קא מוקים, הכא - אולודי קא מוליד

רש"י מסכת שבת דף מח עמוד א

אפומא דקומקומא - מיחם של חמין, והכוזא היתה מלאה צונן נוהיה - גער בו
מאי שנא ממיחם על גבי מיחם - דתניא בברייתא בסוף פרקין דשרי
התם אוקומי מוקים - שהמיחם העליון גם בו יש מים חמין, והתחתון אינו אלא מעמיד חומו שלא יפיג

חברותא שבת דף מח עמוד א

רבה ורבי זירא איקלעו נקלעו לבי לביתו של ריש גלותא. חזיוה להווא עבדא דאנח כוזא דמיא [כלי קטן מלא מים צוננים] אפומא מעל פיו דקומקומא המלא מים חמין. נוהיה [גער בו] רבה. אמר ליה רבי זירא לרבה: למה גערת בו? והלא מותר לעשות כן. דמאי שנא ממיחם, ששנינו בו בסוף פירקין, שמוותר להניחו בשבת על גבי מיחם אחר המונח על גבי האש? אמר ליה רבה: התם, אף במיחם העליון יש מים חמין. ואין התחתון מחמם את העליון, אלא רק אוקומי קא מוקים, משמר את חום המים שלא יצטננו. וכל כהאי גוונא לא חשיב כמבשל. אבל בעובדא דהכא, הרי הניח העבד על הקומקום כוזא של מים צוננים. ונמצא הקומקום אולודי קא מוליד את חום המים שבכוזא. והרי זה מבשל גמור

One may place hot water on a pot in order to retain its heat, but one may not place cold water on a pot in order to "create" new heat. This is the Shulchan Aruch's ruling:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ו

כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו, מותר להניחו בשבת על גבי קדירה הטמונה כדי שישמור חומו ולא יצטן .... אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו חם כל כך על גבי קדירה שהיא חמה כל כך שהעליון יכול להתחמם מחומה עד שתהא היד סולדת בו.

The simple reading of the Shulchan Aruch is that it is forbidden to put cold food on a pot of hot food, even if his intention is to remove it before it reaches *yad soledet*, and that is how the Mishna Berura (Sif Katan 54) explains his words.

How would the Rambam understand the above Gemara? The Magid Mishna (Hilchot Shabbat Perek 4 Halacha 6) implies that the Rambam understands that the servant in the above story was placing the cold water with the intention of leaving it there to heat up, which is certainly forbidden. Other explanations for the Rambam are brought in the Harchavot.

❖ [Harchovot](#) – Explaining the Rambam’s Ruling in 4:5

Let us return to the first half of the above Shulchan Aruch:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ו

כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו, מותר להניחו בשבת על גבי קדירה הטמונה כדי שישמור חומו ולא יצטנן.

The Taz explains:

ט”ז אורח חיים סימן שיח ס”ק ט

ואפילו לא נתבשל כל צרכו, דאמרינן לעיל בסמוך דיש בו משום בישול אפילו ברותח, שאני הכא שאי אפשר לבוא לידי בישול גמור.

The Taz brings us back to our earlier discussion. The Shulchan Aruch rules that if the food is already hot, it is permitted to place it on a hot pot in order to maintain the food’s heat. The Taz explains that the intention is that the food is not fully cooked, but placing the food on the pot, while it will help to maintain the food’s heat, will not be able to cause it to become fully cooked.

There are those who infer from the Taz that he believes that the Rambam, who holds that it is forbidden to cook food until the level of *ben Drusai* and also to cook food to the level of being fully cooked, does not believe that it is prohibited to cause food to become more cooked within those two extremes. Although, as we will later see, there are *issurei d’Rabbanan* about causing food to become more cooked than *ben Drusai*, our point is that it is not considered the melacha of *bishul*. In our situation, where the food cannot become fully cooked, it is permitted to allow it to continue to cook.

Compare the Taz with the Baal Hatanya:

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן שיח סעיף יז

כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו מותר להניחו בשבת על גבי קדירה הטמונה בבגדים כדי שישמור חומו ולא יצטנן. ואפילו לא נתבשל כל צרכו, שיש בו משום בישול כשעושה דבר שממהר לגמור בישולו, מכל מקום כאן אי אפשר לו כלל לבא לידי בישול גמור, ולא אפילו לידי הוספת בישול, אלא להעמיד חומו בלבד.

It appears that the Taz and Shulchan Aruch Harav argue about the question that we posed earlier: is it forbidden to allow additional cooking after food has reached the level of *ben Drusai* but before it reaches the level of being fully cooked?

חזון איש הלכות שבת סימן לז אות טז

הא ד”בשביל שיהיו משומרים” היינו שאין בכוח התחתון להרתיח העליון אלא על ידי שנותן על המיחם משתמר חום העליון יותר. ויש לעיין בשיעורו, דאפילו אם אין בכוח התחתון להרתיח העליון אם היה העליון קר בתחילה, אבל בזמן שהעליון חם מתחילה, כל שהתחתון מעלה הבל שידו של אדם סולדת – על כרחך יש הוספת בישול כנותן כנגד המדורה, ובנותן כנגד המדורה חם שלא נתבשל כל צרכו מסתבר דאפילו אם הקדירה רחוקה קצת מן המדורה באופן שאילו הייתה הקדירה קרה בתחילה לא הייתה מתחממת, מכל מקום עכשיו שהקדירה חמה בתחילה, מספיק חם זה להוסיף בישול, יש כאן משום מבשל.

The Chazon Ish points out that sometimes food that is already hot, but not fully cooked, will have to be treated more stringently than food that is cool. It is not always possible to heat up cold food to the level of *yad soledet* by being placing it on a hot pot, while food that is already hot will be able to continue cooking if it is placed on the same hot pot. Later on, the Chazon Ish notes that he follows the opinion of the Shulchan Aruch Harav: that causing food to continue cooking even though it will not become fully cooked is a violation of *bishul*.

6. What is “Yad Soledet”?

We have been studying with different levels of *bishul* regarding cooking dry foods. In regards to cooking liquid, however, there are different standards:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: אחד שמן ואחד מים, יד סולדת בו - אסור, אין יד סולדת בו - מותר. והיכי דמי יד סולדת בו? אמר רחבא: כל שכריסו של תינוק נכוית.

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא אות ח

ידיעת השיעור של "יד סולדת" חשובה ונחוצה מאד לכל שומר תורה ומצוה, וכ"ש לבעלי הוראה, בנוגע לאיסור בישול בשבת, ו... הרבה מגדולי האחרונים נשאו ונתנו בזה לדעת בדיוק כמה הוא השיעור.... בעל דרכי תשובה... העיר על זה, דכיון שכתב הבה"ג דחלב, אפילו בשעתא דחולבין ליה, צונן הוא... כתב שאפילו באיסור דאורייתא אין להחמיר יותר משיעור חום של חלב בשעת חליבה. והנה ידוע דמדת החום של חלב פרה ועז בשעת חליבה אינו עולה בשום פעם על יותר מארבעים מעלות "צלזיוס", ולכן חושבני דמטעם זה נוהגים בזמננו להקל עד ארבעים מעלות צלזיוס...

ברם נלענ"ד ראייה ברורה דעד ארבעים וחמש מעלות צלזיוס אין לחוש כלל שהיד סולדת בו גם בדאורייתא, שהרי... בגמרא חולין דף ח' ע"ב... לפי "האיכא דאמרי" שבגמרא שם מודו כולי עלמא דבית השחיטה צונן... מבואר עכ"פ דקיימא לן בית השחיטה צונן... והנה בזמננו ידוע ומפורסם דשיעור מדת החום של ברווז חלוק מבני אדם שהם בערך שלושים ושבע מעלות, וגם לא כשור ופרה שאין החום שלהם עולה על ארבעים מעלות, אלא מדת החום של ברווז בריא הוא קרוב לארבעים וחמש מעלות, והדם היוצא מבית השחיטה עולה לפחות במעלה אחת, וכשהוא חולה עולה החום לפחות בשתי מעלות, וכיון דחזינן בגמ' דבשעת גמר שחיטה חיים טפי ואפילו הכי קיימא לן שהוא צונן, וגם לא נזכר שיש חילוק בין שוחט בריא לשוחט חולה, אם כן אפשר דמוכח שעד ארבעים ושמונה מעלות ג"כ חשיב צונן, אך אף אם יתברר דברוויזים לא חיימי טפי בשעת שחיטה, גם לא נדון מאלו המקרים שהחום עולה אצלם כשהם חולים... מוכח ודאי דעד שיעור של ארבעים וחמש מעלות "צלזיוס" אין לחוש כלל דשמא היד סולדת בו.

The Darkei Teshuva proves that *yad soledet* is hotter than 40 degrees (Celsius) from the fact that animal milk, at the time that it is milked, is not halachically considered to be hot even though it is around 40 degrees. The animal's throat is not considered halachically hot (This has implications to the Halachot of *shechita* (slaughtering)). The hottest such animal we are aware of is a sick duck. A Sick duck's throat may reach 45 degrees celsius. Therefore, Rav Shlomo Zalman Auerbach proves that 45 degrees is not yet *yad soledet*. At what point, above 45, would it be? He says that presumably up to 48 does not seem to fit that description.

As implied, this proves that the level of *yad soledet* is at least above those numbers, but it could very well be much higher. This is important, since sometimes one must be stringent for a much higher number. For example, the Shulchan Aruch rules that one may place hot food on top of a hot pot; if the food above is only 50 degrees, one can't be confident that it is hot enough to be lenient and place it on the hot pot. Rav Moshe Feinstein similarly writes:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד בישול שאלה ג

מהו שיעור החום שיש לחוש בו לחומרא ליס"ב = ליד סולדת בו, ובאיזה שיעור הוא ודאי יס"ב. תשובה: מהראוי להחמיר כמדומני בשיעור ק"י (מ"ג מעלות צלזיוס) הוא כבר חום גדול שיש לחוש ליד סולדת כפי מה שבדקנו בעצמנו. והספק יש לחוש עד ק"ס (ע"א מעלות צ') כי מדת ק"ס הוא ודאי יד סולדת אף לקולא.

Summary

Different Levels of *Bishul*

The Gemara in Menachot (57a) states that one violates the melacha of *bishul* once food has reached the level of *ben Drusai*, as long as both sides have reached *ben Drusai*. If only part of the meat is cooked then one violates *bishul* only if a *grogeret's* worth of meat is completely cooked.

The Rashba learns from there that the definition of *bishul* for the purposes of Shabbat is cooking food to the level of *ben Drusai*, and after that point one can no longer violate *bishul*. The Rambam, on the

other hand, learns that the objective definition of *bishul* is to cook food until it is fully cooked, but one can still possibly be in violation of *bishul* for cooking food until *ben Drusai*, since that is subjectively considered sufficiently cooked by many people.

If one cooks food but it does not even reach the level of *ben Drusai*, then the Rosh Yosef writes that one is still in violation of *bishul* even though one would not incur a punishment from Beit Din, like the idea of eating a *chatzi shiur*. The Even Haezel, however, writes that since one did not qualitatively change the food before it reaches *ben Drusai*, it is not considered *bishul* at all.

The Poskim argue about a case in which one causes food that had already reached *ben Drusai* to continue cooking, but not to the point of being fully cooked. Most Poskim (Maharam Kazis, Bigdei Yesha, Shulchan Aruch Harav, and Chazon Ish) learn that the Rambam holds that any significant change in the food in the intermediate stage between *ben Drusai* and being fully cooked is a violation of *bishul*. The Taz and Eglei Tal, however, learn the Rambam differently and believe that there is no violation in such a situation. The Shulchan Aruch copied the Rambam's wording.

Defining the Level of *Ben Drusai*

Rashi writes that *ben Drusai* is 1/3 cooked, while the Rambam writes that it is 1/2. The Chazon Ish explains that the intention is for 1/3 or 1/2 of the time that it takes to fully cook the food.

Placing Food Somewhere where it may become Cooked

The Gemara in Shabbat (40b) rules that it is permitted to take the chill out of cold water by placing it next to a fire. Rashi and the Rambam explain that the Gemara permits placing the water close to the fire (where it could theoretically get “cooked”) as long as one removes it in time. The Rashba, however, learns from the Yerushalmi that it is forbidden to place the water close enough to the fire where it could theoretically eventually reach *yad soledet*. That is also Tosafot's opinion and the Shulchan Aruch's ruling.

The Gemara (Shabbat 51b) similarly states that it is permitted to place a pot of food on a hot water urn, and vice versa, as long as one is merely maintaining the original heat and not heating the food further. From the story in the Gemara earlier (48a) it is clear that the intention is to permit putting hot food on top of a hot pot, but not if the top food is cold. The Shulchan Aruch rules that it is forbidden to place cold food on a hot pot if it is possible that the cold food will reach *yad soledet*, and the Mishna Berura infers from his words that it is forbidden to place the food in such a location even if he is careful to remove it before it will reach *yad soledet*.

The Shulchan Aruch also rules there that it is permitted to place hot food on top of a hot pot. The Taz explains (based on the Gemara) that one is permitted to place the hot food even if it is not yet fully cooked, since, even if the cooking continues, the Taz's position is that there is no prohibition of *bishul* if the food will not become fully cooked (assuming it already reached *ben Drusai* beforehand). The Shulchan Aruch Harav disagrees and rules that if the food will continue to cook, even if it won't become fully cooked, one is still in violation of *bishul*. The Chazon Ish appears to fundamentally agree with the Shulchan Aruch Harav, but he points out that often when food is hot, causing it to maintain its heat will cause the food to continue to cook, and will therefore be forbidden.

Yad Soledet

As we explained above, the temperature of *yad soledet* is relevant to *bishul* of liquids (in the Yerushalmi, the expression is *yad sholetet*, that the hand can control it (the heat), which is an opposite definition; there is no *bishul* as long as it is not too hot to touch). The Gemara states that *yad soledet* is the same temperature that will scald a baby's abdomen (when bathing). Rav Shlomo Zalman Auerbach proves that *yad soledet* is hotter than 45 degrees (Celcius), since that is the approximate temperature of a duck's throat in the area where Shechita takes place, and the Gemara teaches that the area where Shechita occurs is not hot enough to cause *bishul*. Rav Moshe Feinstein writes that one must be

Shiur number 13– Stages of cooking

stringent in both directions and treat *yad soledet* as 45 degrees but as 71 degrees when *yad soledet* would be a leniency.

This Shiur discussed the definition of *bishul* and the different aspects of *bishul*. In the next Shiur we will examine if the prohibition of *bishul* can apply to food that already underwent *bishul*.

